

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีเป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ และทักษะในสาขาวิชาการเฉพาะทางให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้น มุ่งสร้างสรรค์ความก้าวหน้า และความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้าวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ และ เทคโนโลยีในด้านวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535) มหาวิทยาลัยทั้งของรัฐและเอกชนในฐานะที่เป็นสถาบันทางวิชาการในระดับ อุดมศึกษา มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ โดยมุ่งเน้นให้ ความสำคัญกับการวิจัย เพื่อจะใช้ผลความก้าวหน้าทางวิชาการ กระทำภารกิจเพื่อผลิตนัก- วิชาการ นักวิจัย ผู้บริหาร ให้มีประสิทธิภาพและมีมาตรฐานทางวิชาการ มหาวิทยาลัย ถือว่าการวิจัยเป็นของสำคัญ นอกจากจะทำให้เกิดการขยายเพิ่มเติมความรู้แล้ว ยังทำให้ การเรียนการสอนและความรู้สอดคล้องกับปัญหาของสังคมด้วย (เกษม สุวรรณกุล, 2531)

การศึกษาในหลักสูตรบัณฑิตศึกษานั้น ต้องเน้นหนักที่การคิดค้น แสวงหาเป็นพิเศษ ซึ่ง การคิดค้น แสวงหา และพัฒนา จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยนิสัยและวิญญาณที่เป็นอิสระไม่ยึดมั่นและผูกพัน ตนเองกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดจนเกินไป นิสัยแห่งการวิเคราะห์ วิจาร์ณ มีวิญญาณแห่งการใฝ่รู้จึง เป็นพื้นฐานแรกของการเรียนในระดับบัณฑิตศึกษา (ไพฑูรย์ สินลาวัฒน์, 2536) หลักสูตร ระดับบัณฑิตศึกษา จึงประกอบด้วยรายวิชาที่เปิดโอกาสให้นิสิตค้นคว้าด้วยตนเอง ตามความ สามารถและความสนใจเฉพาะตนเฉพาะเรื่อง ในลักษณะวิชาเอกศึกษา (Independent study) และวิชาที่ต้องใช้การศึกษาร่วมกันในลักษณะที่เป็นการสัมมนา เพื่อให้ นิสิตได้มีโอกาส โต้แย้งแสดงเหตุผลกับอาจารย์ และนิสิตด้วยกันอย่างมีหลักการและเหตุผล ซึ่งจะทำให้ นิสิตมีก ารรู้จักคิดวิเคราะห์และวิจาร์ณ เป็นแนวทางให้นิสิตแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยได้รับการ แนะนำหรือการนำเสนอของอาจารย์เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น (อ่ำไพ สุจริตกุล , 2523) และ เพื่อให้ นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าสังเคราะห์ความรู้ที่เรียนมาตั้งแต่ต้นจนจบ รวมทั้งรู้จักคิด แสดง ความคิดเห็นรวมทั้งรู้จักวางแผนที่จะดำเนินงานอย่างมีระเบียบแบบแผน ในหลักสูตรการเรียน

ระดับนี้จึงให้นิสิตฝึกวิธีการค้นคว้าหาความรู้ใหม่โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในลักษณะที่เป็นวิทยานิพนธ์

วิทยานิพนธ์เป็นงานวิจัยประเภทหนึ่ง อันเปรียบเสมือนแบบฝึกหัดขั้นแรกของนิสิตบัณฑิตศึกษาที่เป็นเพียงผู้เริ่มต้นที่จะทำโครงการวิจัย โดยมีอาจารย์เป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาอย่างใกล้ชิด ซึ่งต้องใช้กระบวนการวิจัยที่ครบถ้วนสมบูรณ์ทุกขั้นตอน เริ่มจากการมีปัญหาวิจัย (หัวข้อวิทยานิพนธ์) ที่สนใจจะศึกษาก่อน (George R. Allen, 1974) โครงการเสนอวิทยานิพนธ์ คือ การแสดงถึงแนวคิดของเนื้อหาข้อของเรื่องและแผนการทำงาน จึงเป็นสิ่งจำเป็นก่อนที่ผู้วิจัยจะทำกรวิจัย จะต้องมึแผนการทำงานไว้ล่วงหน้า เพื่อจะใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัย ก่อนที่โครงการเสนอวิทยานิพนธ์จะต้องได้รับอนุมัตินั้น นิสิตต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ หลายขั้นตอน โดยจะเริ่มจากการพัฒนาความสนใจ ความรู้ ความเข้าใจในประเด็นปัญหาใดปัญหาหนึ่งเป็นหัวข้อวิทยานิพนธ์แล้วเขียนโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และเสนอต่อภาควิชา ในการเลือกหัวข้อวิทยานิพนธ์เพื่อเขียนโครงการเสนอวิทยานิพนธ์นั้นนิสิตจำเป็นต้องทราบถึง นโยบาย หลักการ ระเบียบ ข้อกำหนด เกณฑ์ในการประเมินหรือแนวทางการพิจารณาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ และการมีโครงการวิทยานิพนธ์ที่ชัดเจน มีการศึกษาวรรณคดีในสาขาที่จะทำการวิจัยอย่างถี่ถ้วนและเป็นปัจจุบันและเขียนขึ้นอย่างระมัดระวัง ย่อมจะใช้เป็นเครื่องชี้ทางการดำเนินการวิจัยได้เป็นอย่างดี ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มแรกที่คั้งของนิสิตที่จะเขียนโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมวางแผนงานกับนิสิตและขั้นตอนมาคือ การเตรียมเขียนโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ (Thesis proposal) เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการภาควิชาพิจารณาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์และอนุมัติ เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการบัณฑิตศึกษาต่อไป

ระเบียบจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าด้วยการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัย พ.ศ. 2534 เป็นระเบียบที่เริ่มใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2535 โดยมติของสภามหาวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ 511 ให้ยกเลิกระเบียบว่าด้วยการศึกษาในบัณฑิตวิทยาลัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2531 ซึ่งมีข้อแตกต่างจากระเบียบเดิมคือ กำหนดระยะเวลาการศึกษาในหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิตไม่เกินสี่ปีการศึกษา จากระเบียบเดิมกำหนดว่านิสิตต้องสำเร็จการศึกษาภายในห้าปีการศึกษา และนิสิตในแผน ก ที่ทำวิทยานิพนธ์ต้องได้รับอนุมัติโครงการร่างวิทยานิพนธ์จากคณะ

กรรมการบัณฑิตศึกษาประจำคณะ/สหสาขาวิชาภายในสองปีการศึกษา นับจากภาคการศึกษาแรก ที่รับเข้าศึกษาในหลักสูตร มิฉะนั้นนิสิตจะต้องพ้นสภาพการเป็นนิสิตบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งในระเบียบเดิมไม่ได้กำหนดเวลาการได้รับอนุมัติโครงการวางวิทยานิพนธ์นี้ สำหรับโครงสร้างของหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิตนั้น ระเบียบใหม่ประกอบด้วยจำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิต แบ่งเป็น 2 แผน คือ

แผน ก เป็นแผนการศึกษาที่เน้นการวิจัยโดยมีการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งอาจมีได้ 2 แบบ คือ

แผน ก (1) ประกอบด้วยหน่วยกิตวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิต และหลักสูตรอาจกำหนดให้มีการเรียนรายวิชาหรือทำกิจกรรมวิชาการอื่นประกอบได้ โดยไม่นับหน่วยกิต

แผน ก (2) ประกอบด้วยหน่วยกิตวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต และหน่วยกิตรายวิชาไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต

แผน ข เป็นแผนการศึกษาที่เน้นการศึกษารายวิชา โดยไม่ต้องทำวิทยานิพนธ์ แต่ต้องมีหน่วยกิตรายวิชาที่นิสิตทำการศึกษาค้นคว้าอิสระไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต และไม่เกิน 6 หน่วยกิต สาขาวิชาใดเปิดสอนหลักสูตรแผน ก. ไม่จำเป็นต้องเปิดหลักสูตรแผน ข. ด้วย แต่ถ้าเปิดหลักสูตรแผน ข. จะต้องมีหลักสูตรแผน ก. ให้นิสิตเลือกศึกษาไว้ด้วย

การเปลี่ยนแปลงระเบียบว่าด้วยการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา จาก พ.ศ. 2531 เป็น พ.ศ. 2534 มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการให้นิสิตชวนชาวเสนอหัวข้อวิทยานิพนธ์ภายในเวลาอันสมควร (สภามหาวิทยาลัย การประชุมครั้งที่ 511:วันที่ 28 พฤศจิกายน 2534) โดยบัณฑิตวิทยาลัยมุ่งที่จะให้นิสิตส่วนใหญ่ สามารถจบการศึกษาได้ภายในเวลา 2 ปีการศึกษา หรือใช้เวลาในการศึกษาให้ลดลงกว่าเดิม (จากระเบียบเดิมกำหนดระยะเวลาในการศึกษาไม่เกิน 5 ปีการศึกษาเป็นไม่เกิน 4 ปีการศึกษา) หลักสูตรที่คณะต่าง ๆ เลือกส่วนใหญ่เป็นหลักสูตรแผน ก. ที่เน้นการวิจัยโดยนิสิตต้องทำวิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์เป็นคณะหนึ่งที่มีนิสิตมากที่สุด เปิดสอนในหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาถึง 11 ภาควิชา ในหลักสูตรการเรียนในแต่ละสาขานั้นจะมีการกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรซึ่งส่วนใหญ่ประกอบด้วยจำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต เป็นหน่วยกิตรายวิชาเรียน 36 หน่วยกิต และหน่วยกิตวิทยานิพนธ์ 12 หน่วยกิต ซึ่งจะมีผลกระทบต่อบัณฑิตระดับมหาบัณฑิต เป็นพิเศษ

ในระยะเบียบเดิมนั้นเมื่อมิได้มีการกำหนดเวลาในการส่งโครงการเสนอวิทยานิพนธ์
 นิสิตจะส่งโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ในช่วงใดก็ได้ ทำให้ นิสิตส่งโครงการเสนอวิทยานิพนธ์
 ล่าช้า คือในช่วงปีที่ 3-5 ของการเรียน ไม่มีเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ มีผลเกี่ยวเนื่อง
 ไปถึงคุณภาพของวิทยานิพนธ์เป็นอย่างมาก ปัญหาดังกล่าวมหาวิทยาลัยได้มีมาตรการต่าง ๆ
 เพื่อเป็นการกดดันให้ภาควิชาและนิสิตให้ใช้เวลาในการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพตรงตาม
 ระยะเวลาของหลักสูตร คือ 2 ปีการศึกษา การออกระเบียบในปี พ.ศ. 2534 มาใช้กับ
 นิสิตที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2535 เป็นปีแรกนี้ ทำให้เกิดผลกระทบต่อบริการบริหาร
 การเรียนการสอน การบริหารภาควิชาและคณาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์รวมทั้งนิสิตใน
 สาขาวิชาต่าง ๆ มาตรการดังกล่าวทำให้หลายภาควิชามีการตื่นตัวเช่น จัดการประชุมพิเศษ
 การเขียนโครงร่างวิทยานิพนธ์ สัมมนานิสิตที่จะทำวิทยานิพนธ์ตั้งแต่เปิดภาคการศึกษาที่ 2 จัด
 หาหัวข้อวิทยานิพนธ์ให้นิสิต คิดประกาศชี้แจงเกณฑ์การเลือกหัวข้อวิทยานิพนธ์ จัดทำเอกสาร
 ชี้แจงเกณฑ์การพิจารณาต่าง ๆ เป็นการกระตุ้นนิสิตสาขาของตนเองให้เร่งขนขวายหาหัวข้อ
 วิทยานิพนธ์ ทางคณะครุศาสตร์จัดการประชุมวิภคตวิทยานิพนธ์ โดยคณะศึกษาศาสตร์ได้
 ประชุมนิสิตที่ใช้ระเบียบใหม่นี้ เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2536 และสัมมนาอาจารย์ในทุกภาค
 วิชา วันที่ 17 สิงหาคม 2536 เพื่อหาแนวทางและมาตรการในการแก้ปัญหา นี้ เพื่อดำเนินการ
 การช่วยเหลือนิสิตต่อไป (รายงานการสัมมนาเพื่อพัฒนาบัณฑิตวิทยาลัย, 2537)

ในอดีตจากสถิติของสำนักทะเบียนบัณฑิตวิทยาลัย (ข้อมูลเมื่อ 15 กรกฎาคม 2535)
 พบว่า นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตสำเร็จการศึกษาแต่ละปีนั้นมีนิสิตเพียงส่วนน้อยที่สามารถ
 ศึกษาสำเร็จได้ภายใน 2 ปีการศึกษา เช่น ปีการศึกษา 2533 นิสิตเข้าศึกษาทั้งหมดจำนวน
 363 คน (ไม่รวมนิสิตระดับคุณวุฒิตด) สำเร็จการศึกษาภายใน 2 ปีการศึกษา (ปีการศึกษา
 2534) เพียง 83 คน คิดเป็นร้อยละ 22.87 และในปีการศึกษา 2534 มีนิสิตเข้าศึกษา
 จำนวน 232 คน สามารถสำเร็จการศึกษาภายใน 2 ปีการศึกษา(ปีการศึกษา 2535) เพียง
 55 คน คิดเป็นร้อยละ 23.71 (ตารางที่ 1) เท่านั้น ซึ่งเกิดการสรุปได้ว่าสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย
 จ่ายทั้งทางของรัฐและตัวนิสิตในอัตราสูงมาก จากการศึกษาของประดับพร ชินวัตร (2532)
 ได้ศึกษาการลงทุนเพื่อการศึกษาของนิสิตมหาบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 พบว่า ค่าใช้จ่ายที่นิสิตบัณฑิตศึกษาจ่ายระหว่างศึกษามีค่าเฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 39,203.91
 บาท ส่วนค่าใช้จ่ายที่บัณฑิตวิทยาลัยต้องจัดสรรให้นิสิตต่อคนต่อปี เท่ากับ 16,800 บาท

(เฉพาะนิสิตบัณฑิตศึกษาระดับครุศาสตร์) (การจัดสรรเงินทุนบัณฑิตวิทยาลัยปีงบประมาณ 2537) ดังนั้นจึงนิสิตใช้เวลาในการศึกษานานเท่าใด ทั้งนิสิตและบัณฑิตวิทยาลัยก็ยิ่งรับภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น ทั้งยังส่งผลเสียหายกระทบถึงขีดความสามารถในการรับนิสิตใหม่ในแต่ละปีการศึกษาอีกด้วย โดยเฉพาะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ต้องมีนิสิตในความดูแลเป็นจำนวนมาก จากตารางที่ 2 จะเห็นว่าอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มีนิสิตที่อยู่ในความรับผิดชอบในอัตราสูง ฉะนั้นถ้านิสิตไม่สามารถจบการศึกษาภายใน 2 ปีการศึกษา การทำวิทยานิพนธ์สะสมในปีการศึกษาต่อไป จากการสัมมนาหัวหน้าภาควิชาเมื่อปี พ.ศ. 2515 จากประกาศของทบวงมหาวิทยาลัย เรื่องแนวทางและวิธีการพิจารณาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2523 ได้สรุปเสนอแนะไว้ว่า อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แต่ละคนไม่ควรให้ค่าปรึกษาวิทยานิพนธ์เกิน 5 เรื่องในเวลาเดียวกัน เนื่องจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์นั้นต้องใช้เวลามากในการให้ค่าปรึกษา ตลอดจนตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ของนิสิต ซึ่งอาจจะมีผลถึงคุณภาพของวิทยานิพนธ์ที่นิสิตทำได้ (แผนกมาตรฐานการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย, 2534)

ในการที่นิสิตจะสามารถจบการศึกษาได้ทันภายใน 2 ปีการศึกษาตามหลักสูตรนั้น นิสิตจะต้องได้รับการอนุมัติโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ในภาคการศึกษาแรกของปีการศึกษาที่สอง เพื่อนิสิตจะมีเวลาทำวิทยานิพนธ์ในภาคการศึกษาต่อไป ประเด็นปัญหาที่พบ จากการศึกษาของสมหวัง นิตยานุวัฒน์ และศิริชัย กาญจนวาลี (2523) พบว่า เหตุผลที่นิสิตไม่สามารถจบการศึกษาภายในเวลา 2 ปีนั้น สาเหตุประการหนึ่งก็คือ นิสิตเสียเวลาหาหัวข้อวิทยานิพนธ์เป็นอันมาก และในปี พ.ศ. 2530 สันธยาพร พรจินดา ได้ทำการศึกษาแหล่งและประเภทของหัวข้อวิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากมหาบัณฑิตทางครุศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2528 และ 2529 พบว่า นิสิตใช้เวลามากที่สุดในการพัฒนาหัวข้อวิทยานิพนธ์ เพื่อเขียนเป็นโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ โดยใช้เวลาประมาณ 3-6 เดือน

ดังนั้นมาตรการที่จะสนับสนุนให้นิสิตจบการศึกษาภายใน 2 ปีการศึกษา จากผลการวิจัย การสัมมนา และการสรุปปัญหาต่าง ๆ บัณฑิตวิทยาลัยได้พยายามส่งเสริมมาตรการต่าง ๆ เพื่อช่วยให้กระบวนการทำวิทยานิพนธ์มีประสิทธิภาพขึ้น เช่น เพิ่มค่าตอบแทนอาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการอ่านวิทยานิพนธ์ ในปีการศึกษา 2533 โดยหวังว่าจะทำให้ประสิทธิภาพนิสิตระดับมหาบัณฑิตเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังไม่ได้มีการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวนิสิตผู้เข้าเรียนและผู้ผ่านกระบวนการทำวิทยานิพนธ์เลย (ระเบียบจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินรายได้ของมหาวิทยาลัย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2535)

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบว่าด้วยการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2534 ซึ่งใช้กับนิสิตที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2535 เน้นให้นิสิตต้องได้รับการอนุมัติโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ภายในเวลาสองปีการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายให้นิสิตระดับมหาบัณฑิตชวนชวนเสนอหัวข้อวิทยานิพนธ์ภายในเวลาอันสมควร (สองปีการศึกษา) เพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับนิสิตบัณฑิตศึกษาจบช้าและมีเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ จึงน่าสนใจว่าระเบียบนี้จะมีผลกระทบต่อนิสิตรุ่นแรกนี้อย่างไร ในกระบวนการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์นั้นต้องใช้เวลาและมีขั้นตอนกระทำอย่างต่อเนื่อง เพราะมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ในการจะได้ข้อมูลและทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ต้องอาศัยปรากฏการณ์ที่เป็นรูปธรรม ประกอบกับคำอธิบายของผู้ให้ข้อมูล คือ นิสิตที่เกี่ยวข้องอยู่ในปรากฏการณ์หรือมีความสัมพันธ์ในสังคมนั้นว่ามีขั้นตอน กระบวนการอะไรและอย่างไรเกิดขึ้น และมีปฏิสัมพันธ์อย่างไร มีใครเกี่ยวข้องด้วยบ้าง ฯลฯ

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากระบวนการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ของนิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่ามีขั้นตอน วิธีการในการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์อย่างไร รวมถึงมีปัญหาและอุปสรรคใดเกิดขึ้นในระหว่างการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน ครอบคลุมรอบด้าน (Holistic nature of the data) สามารถแยกแยะและทำความเข้าใจเบื้องต้นกับความซับซ้อนของปรากฏการณ์ สามารถเข้าใจความคิด ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับนิสิตและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม ซึ่งกำลังพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ การวิจัยเชิงคุณภาพนั้นเป็นวิธีการที่จะเข้าถึงกระบวนการดังกล่าวได้เหมาะสมที่สุด ประกอบกับผู้วิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูลได้เนื่องจากเป็นนิสิตที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2535 ซึ่งใช้ระเบียบนี้เป็นรุ่นแรกจึงเลือกการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลุ่มลึก (Indepth study) ที่มีความซับซ้อนและมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ขณะเดียวกันก็สามารถมองเห็นภาพรวมที่เกิดขึ้นจริงในช่วงเวลานิสิตกำลังพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ และทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยของนิสิตบัณฑิตศึกษาในคณะครุศาสตร์ชั้นอื่นจะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญในการนำปรับปรุงปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไป

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนนิสิตที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2533-2534 และสำเร็จการศึกษา
ภายใน 2 ปีการศึกษา (4 ภาคการศึกษา) แยกตามสาขาวิชา

ภาควิชา	นิสิตเข้า 2533	นิสิตที่สำเร็จ 2534	นิสิตเข้า 2534	นิสิตที่สำเร็จ 2535
สัตวศึกษา	9	-	5	-
วิจัยการศึกษา	10	-	3	3
สถิติการศึกษา	3	-	3	-
วัดผลและประเมินการศึกษา	9	-	10	1
ประถมศึกษา	42	1	25	-
การศึกษาปฐมวัย	12	-	12	-
การสอนภาษาไทย	14	-	6	1
การสอนภาษาอังกฤษ	12	-	8	-
การสอนสังคมศึกษา	7	-	3	-
การสอนคณิตศาสตร์	11	7	3	2
การสอนวิทยาศาสตร์	19	11	2	1
พลศึกษา	24	14	15	11
สุขศึกษา	18	3	11	2
บริหารการศึกษา (แผน ก.)	24	3	21	3
(แผน ข.)	14	14	7	7
นิเทศการศึกษา (แผน ก.)	30	24	23	19
(แผน ข.)	-	-	-	-
จิตวิทยาการศึกษา	8	-	7	-
จิตวิทยาการปรึกษา	7	-	3	-
จิตวิทยาสังคม	0	-	3	-
จิตวิทยาพัฒนาการ	3	-	5	-
โสตทัศนศึกษา	29	4	23	2
ศิลปศึกษา	16	2	10	1
อุดมศึกษา	20	-	9	-
การศึกษานอกร.ร.	22	-	13	2
รวม (คิดเป็นร้อยละ)	363	83 (22.87)	232	55 (23.71)

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนอาจารย์บัณฑิตศึกษาและนิสิตที่อยู่ในความรับผิดชอบในการทำวิทยานิพนธ์ของภาควิชาต่าง ๆ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2536

ภาควิชา	อาจารย์บัณฑิตศึกษา ในแต่ละภาควิชา	นิสิตที่เข้า ปีการศึกษา 2535	นิสิตที่ภาควิชา ต้องรับผิดชอบ ในการทำวิทยานิพนธ์ ปีการศึกษา 2536	อัตราเฉลี่ย อาจารย์ : นิสิต
สารัตถศึกษา	8	5	18	1 : 2.3
วิจัยการศึกษา	14	9	39	1 : 2.8
ประถมศึกษา	23	36	127	1 : 5.5*
มัธยมศึกษา	14	28	105	1 : 7.5*
พลศึกษา	15	27	44	1 : 2.9
บริหารการศึกษา	11	68	101	1 : 9.2*
จิตวิทยา	16	15	57	1 : 3.6
โสตทัศนศึกษา	9	14	47	1 : 5.2
ศิลปศึกษา	6	8	32	1 : 5.3
อุดมศึกษา	9	17	45	1 : 5
การศึกษานอกโรงเรียน	6	7	29	1 : 4.8

จากตารางที่ 2 * อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์มีนิสิตที่ต้องรับผิดชอบในอัตราที่สูง เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ทางมหาวิทยาลัยเสนอแนะไว้ว่าอาจารย์ที่ปรึกษาไม่ควรให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์เกิน 5 เรื่องในเวลาเดียวกัน
หมายเหตุ

1. นิสิตที่เข้าในปีการศึกษา 2535 คือ นิสิตที่ใช้ระเบียบจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยว่าด้วยการศึกษา พ.ศ. 2534 และต้องผ่านการอนุมัติโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ภายในปีการศึกษา 2536 (นิสิตเลขประจำตัว C5...)
2. นิสิตที่รับผิดชอบ คือ นิสิตที่เข้าปีการศึกษา 2532-2535 (นิสิตเลขประจำตัว C2, C3, C4, C5...) เนื่องจากเป็นนิสิตที่กำลังอยู่ในช่วงเวลาที่เขียนโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ และกำลังทำวิทยานิพนธ์
3. จำนวนอาจารย์บัณฑิตศึกษาที่ทางภาควิชาแต่งตั้ง
4. จำนวนนิสิตจากตารางที่ 2 เป็นนิสิตที่เรียนในแผน ก. ที่ต้องทำวิทยานิพนธ์ทั้งหมด

(ข้อมูลจากบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์, 7 กรกฎาคม 2536)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการ ในการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์
2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรค ในการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์

สมมติฐานชั่วคราว

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานชั่วคราว เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การศึกษากระบวนการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ ของนิสิตหลักสูตรครุศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- 1.1 นิสิตมีการวางแผนในการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ในทุกขั้นตอน
- 1.2 นิสิตส่วนใหญ่ได้หัวข้อตรงกับความสนใจของตนเอง
- 1.3 นิสิตทำงานร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาอย่างต่อเนื่อง
- 1.4 อาจารย์ที่ปรึกษามีนิสิตในความดูแลในจำนวนที่เหมาะสมที่จะดูแลได้

2. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้นิสิตบัณฑิตศึกษาสามารถพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ได้สำเร็จ

คือ

- 2.1 นิสิตส่วนใหญ่มีความรู้ในระเบียบวิธีวิจัย สามารถพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ได้
- 2.2 นิสิตมีความสนใจและเชี่ยวชาญในเรื่องที่เสนอโครงการเสนอวิทยานิพนธ์
- 2.3 นิสิตได้รับการสนับสนุนจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
- 2.4 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์มีเวลาให้นิสิตอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
- 2.5 อาจารย์ที่ปรึกษาและนิสิตร่วมกันวางแผนในการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์
- 2.6 อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ แก้ไข ให้ข้อเสนอแนะ ในขั้นตอนต่าง ๆ ในการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์
- 2.7 อาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำแหล่งค้นคว้า รวบรวมข้อมูลเบื้องต้น เช่น รายชื่อหนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนะนำผู้ทรงคุณวุฒิแก่นิสิต ฯลฯ

3. อุปสรรคในการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ ที่ทำให้นิสิตไม่ประสบผลสำเร็จ
 - 3.1 เกณฑ์การพิจารณาหัวข้อวิทยานิพนธ์ของแต่ละภาควิชา
 - 3.2 นิสิตเกิดความวิตกกังวลในระดับรุนแรง
 - 3.3 นิสิตมีความเบื่อหน่ายในการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์
 - 3.4 นิสิตไม่มีความพร้อมในการพัฒนาโครงการวิทยานิพนธ์
 - 3.5 รายวิชาที่นิสิตเรียนไม่เอื้อต่อการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิต

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาระบบการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ เป็นการศึกษาแบบกรณีศึกษา ซึ่งเลือกศึกษานิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เข้าศึกษาปีการศึกษา 2535 เนื่องจากผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ เนื่องจากผู้วิจัยศึกษาอยู่ในคณะครุศาสตร์ ซึ่งถือว่าผู้วิจัยอยู่ในสนามแล้ว และกำลังอยู่ในสถานการณ์เดียวกันกับผู้ถูกศึกษา สามารถเข้าใจเรื่องต่าง ๆ ได้ดี ซึ่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในกลุ่มมหาวิทยาลัยด้วยกัน เป็นองค์กรที่มีการจัดระเบียบที่เป็นระบบ ในปีการศึกษา 2535 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ใช้ระเบียบใหม่นี้กับนิสิต ที่มีการกำหนดเวลาในการผ่านหัวข้อวิทยานิพนธ์ มิฉะนั้นจะพ้นจากสภาพนิสิต ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญในการศึกษาได้ชัดเจนขึ้น นอกจากนั้นการเข้าถึงตัวนิสิตในขณะที่กำลังพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ ทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์เป็นปัจจุบันตรงกับสภาพจริง ๆ รวมทั้งได้รับความร่วมมือในการศึกษาจากนิสิต และอาจารย์ในภาควิชาต่าง ๆ ด้วย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

กระบวนการพัฒนาโครงการวิทยานิพนธ์ หมายถึง ขั้นตอนต่างๆ ที่นิสิตกระทำเริ่มตั้งแต่ การหาหัวข้อ การค้นคว้า การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง จนกระทั่งเขียนโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ เพื่อส่งให้คณะกรรมการของภาควิชา (คณะกรรมการ บ.18) และคณะกรรมการบัณฑิตวิทยาลัยพิจารณา จนได้รับการอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ หมายถึง ปัญหาวิจัยที่นิสิตตั้งใจศึกษา และพัฒนาจนกระทั่งสามารถเขียนเป็นโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ที่ได้รับการอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย

โครงการเสนอวิทยานิพนธ์ หมายถึง การออกแบบและการวางแผนการดำเนินงานขั้นต้นของการทำวิทยานิพนธ์ ที่นิสิตต้องเขียนเป็นโครงการเสนอก่อนที่จะปฏิบัติจริง ต่อคณะกรรมการของภาควิชาและคณะกรรมการบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษาประจำคณะครุศาสตร์ หมายถึง คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประกอบด้วย คณบดีคณะครุศาสตร์ เป็นประธานกรรมการ หัวหน้าภาควิชา 11 คน อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ 7 คน เป็นกรรมการและเลขานุการ มีหน้าที่ประชุมพิจารณาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ รวมทั้งกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา เพื่อนำเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตครุศาสตร์ หมายถึง นิสิตที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท ปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ ที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2535 และกำลังอยู่ในกระบวนการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์

ระเบียบ หมายถึง แบบแผนที่วางไว้เป็นแนวปฏิบัติ หรือแนวทางการดำเนินการ

ปัจจัยที่ส่งเสริม หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ และมีส่วนช่วยสนับสนุนให้นิสิตได้โครงการเสนอวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการบัณฑิตศึกษา

อุปสรรค หมายถึง ข้อขัดข้องต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อนิสิตทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) เป็นการวิจัยที่ต้องใช้เวลาในการศึกษาเป็นระยะเวลานานและต่อเนื่อง การที่ผู้วิจัยเป็นนิสิตสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการศึกษาได้ก็ก็ตามแต่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล การเขียนรายงาน ต้องทำให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 30 เมษายน 2537 ตามเวลาของหลักสูตร ข้อจำกัดประการหนึ่งคือสภาพของผู้วิจัยในฐานะเป็นนิสิต ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่เป็นอาจารย์อื่น ๆ ของแต่ละภาควิชาได้ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์เช่นกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ด้วยการศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษากระบวนการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ โดยเก็บข้อมูลในขณะที่นิสิตกำลังอยู่ในช่วงเวลาที่ต้องเขียนโครงการเสนอวิทยานิพนธ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาครั้งนี้ จะทำให้เห็นและเข้าใจกระบวนการพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ของนิสิตหลักสูตรครุศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากข้อมูลในระดับบุคคลเป็นสำคัญ และจากผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้ คือ

1. นิสิตนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ของตนเอง ได้ภายในเวลาที่มหาวิทยาลัยกำหนด
2. อาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้ทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อสนับสนุนให้นิสิตสามารถพัฒนาโครงการเสนอวิทยานิพนธ์ได้เร็วขึ้น
3. ผู้มีหน้าที่ในการจัดหลักสูตร ได้นำข้อมูลไปประกอบการจัดหลักสูตร ให้เหมาะสม